

מאתר האש

פסקי הלכות ודברות קודש ממרן בעל השביבי אש שליט"א

פרשת הצוה - זכור תש"פ

מאור העינין שביבי אש על התורה

בענין חיוב דרבנן ודברי קבלה במגילה
זכור את אשר עשה לך עמלק (כה, יז)

אי נימא דאם לא נכתב שמו של הבעל והאשה אין זה פסול, אבל אם היה שינוי שם מיפסל עיין תורי"ד שילהי גיטין ועוד, דודאי שם אחר חשיב שהגט שייך לאיש אחר וזה ודאי דאינו יכול להועיל להאי גברא ועיין ערוך השולחן אבעה"ז סי' קכ"ט ס"ט וסי' ושו"ת ערוך השולחן סי' מ"ו, ולענין אם כתב כהן או לוי ואינם נמי יש לדון דמיי חלפי באחרים ויל"ע בספר כתובה כהלכתה, שביבי אש ח"א סי' ו', והנה כתב הפר"ח סי' תרצ"ח בשם ספר הזכרונות לענין אם היתה כתיבת המגילה בחק תוכות דאינה נפסלת שלא גרע מאם לא כתובה כלל, [וכן נקט המ"ב סק"ו, עיי"ש]. והעיר עליו בק"ג רפ"ב דמגילה דאישתמיטתיה לפר"ח דברי התוס' מגילה דף ט. בתירוצא קמא לענין אם כתב תרגום במקום מקרא דתמיהו מהא דא"ל בגיטין דף ט. דספר תורה שחסר בה יריעה אחת פסולה ומשמע דחסרון פסוק וכל שכן תיבה אינו פסול, ותיירצו דבכה"ג מגרע גרע מאם לא נכתב כלל, ומעתה ה"ה נמי בכתיבה שאינה

כהוגן נמי לא מהני [ובעיקר החידוש דבס"ת אם יחסרו אותיות לא יפסל נחלקו בזה רבוותי, עיין בדברי הרמב"ן מגילה דף יז. שכתב לחלק בין חסרון בסופה דרק יריעה פוסלת לבין אמצעה דאפילו תיבה או אות נמי פוסלת, ותמה עליו הרשב"א בגיטין דמגילה חזינן דסופה וראשיתה חמירי טפי, ונקט הרשב"א דיריעה אחת לאו דוקא, ומיהו בתשובה כתב דיריעה פוסלת את כל הספר, אבל חסרון אות אינו פוסל אלא את אותו החומש בלבד, ואם יש חסרון בחומש אחר אינו פוסל, ואכמ"ל], ונראה לומר בדעת הפר"ח דאיהו סבירא דלא דמי כלל הני תרי גווני ולאו בחדא מחתא מחתינן להו, דאם כתבו בלשון תרגום חשיב כעקירה גמורה למה שצריך להיות נכתב ולכן בודאי דמגרע גרע, משא"כ בחק תוכות שהתיבות הנדרשות קיימות לפנינו אלא שהיה איזה חסרון במעשה הכתיבה, פשיטא דאם אין צריך כתיבה ליכא כל חסרון במעשה הכתיבה. [וכנראה דלהכי לא חש המ"ב לדברי הק"י]. ולפי"ז נראה לכאורה דגם לענין מוקף גיל, כל היכא דהוי רק במיעוטו לא מיפסל, דזה נמי ל"ה אלא חסרון במעשה הכתיבה ודוק, והנה מרן בעל שבת הלוי ח"ג סי' פ"ח כתב הך סברא לענין נכתב מקצתה שלא לשמה דלדעתו גרע מלא נכתב כלל משום דהוי לה כמזוייף מתוכו והציע שם כמה פת"רונות איך לתקן המעוות, ולענ"ד יש לדון בזה טובא, דנהי דלענין גיטין חשיב לה כמזוייף מתוכו, לא דמי לנידון דילן, דהתם משום דאיכא חששא דתקלה דיסמכו עלייהו לכן מיפסלי מדרבנן, אבל הכא מאי גריעותא איכא בכתיבה שלא לשמה, והרי פשוט וברור דכתיבה שלא לשמה לא גריעת מלא נכתב כלל, ואפילו אי נימא דגבי קדשים מחשבת שלא לשמה הוי דין פסול חיובי וכמו שהאריך בזה הגרי"ז הלוי, היינו דוקא גבי קדשים, אבל בנדוד"ד דילן ליכא כל פסולא בשלא לשמה אלא חסר את המעלה של לשמה והיכא דלא בעי כלל דליהוי כתיבה אין חסרון מעלת הלשמה מגרע. [ועיין שו"ת הרד"ך בית א' בענין כתיבת גט מקצתה שלא לשמה או מקצת אות דמיפסל].

וכע"ז כתב בשו"ת שבה"ל ח"י סי' ג' לענין כתיבת תגים שלא לשמה לא גרע מלא תייגו כלל, וכן בכתבו פסולים את התגים, עיי"ש, ובמשנת הסופר האריך בזה לענין חסרון קוצו של יו"ד, ולענ"ד יל"ע בדבריו, דהרי יש כאן תיבה לפנינו וצורת אות עליה וכל רואיה יכירום לאות זה אין זה חסרון זה נחשב מידי, ומיהו שם באמת כתב לפסול בגוונא שרוב אותיות היו"ד הם ללא קוץ, אך לענ"ד כיון דאין זה רוב המגילה אינו נפסל, ולא דמי להא דמבואר בביה"ל סי' תרצ"ד דרוב אותיות מטוש"טשות פוסלות אף כשהן במיעוט המגילה כל היכא דבגין כך אין התיבות ראויות להיות נקראות, אבל היכא התיבה ראויה ליקרא וצורתה עליה, ונראה דהוא הדין נמי לגבי חסרון התגים והזיונים המעכבים כגון בשעטנ"ז ג"ץ להסבורים הכי, אם השמיטם אינם מעכבים ואפילו אי נימא דלענין שבת בעינן להו דהם משלימים את האותיות האלו וכמובא בביאור הגר"א תרצ"א,

אבל לגבי מגילה דלא בעינן כלל להני אותיות לא בעינן להשלמותם. וכמו כן נראה נמי לענין כתיבת אשה או קטן או מי שפסול לכתובה נמי לא יתכן דיהא גרע ממה שלא נכתב כלל כיון שאין בזה פסלות חיובית, ודוק.

ברמב"ן כאן שיש בפרשה זו רמז למקרא מגילה מן התורה בטו"א במגילה דף ד. כתב לחדש דהא דאשה אינה מוציאה אנשים בקריאת המגילה משום שחיובה של האשה מטעם דאף הן היו באותו הנס אינו אלא מדרבנן גרידא ואילו חיובו של האיש הוא מדברי קבלה ולכן אין היא יכולה להוציאו ידי חובתה, ומ"מ העלה שם דגם האיש יש בו את החיוב דרבנן ולכן אם אין מי שיוציאנו יצא מאשה ויקיים לפחות את החיוב דרבנן, עכ"ד, [ויש לעיין אם אחר כך ימצא גדול שיקרא עמו והאם יתחייב לשמוע ממנו שנית לקיים חובת דברי קבלה ויברך על זה, או דילמא לא יברך פעם נוספת על קריאה זו, וצ"ע], ותמהתי עליו דאטו מי שחייב בברהמ"ז מה"ת אית ביה נמי חיובא דבהמ"ז מדרבנן, והא ודאי דליתא, אך באמת התם שאני, דבאופן של שביעה מעולם לא תקנו חכמים ושאני הכא דבאותו אופן שתקנו לאשה יתכן שתקנו תקנה זו לכולם, ברם יתכן דמכי אכל כזית כבר חל עליה חיוב דרבנן ולכי מטי לכדי שביעה נוסף עליו חיוב דאורייתא והחיוב דרבנן לא נפקע. ומיהו נראה לענ"ד דחיובא דברכהמ"ז חל רק בגמור האכילה ולא תוך כדי האכילה, ויל"ע, ומיהו מצינו דבל"ל לב תקנו זכר למקדש כל שבעה ולא מצינו דביום ראשון יהיה גם החיוב שמה"ת, ובשו"ת חכם צבי סי' ט' נקט בפשיטות דבאין לו אתרוג שלם ביומא קמא מצי מברך עלה ומשום דלא גרע יום ראשון משני, אך באמת מדברי בעל המאמר ר"פ לולב וערבה מבואר להדיא דביומא קמא ליכא חיובא במקדש, עיי"ש. ועיין חלקת יואב, קבא דקשייטא, קושיא ע"ה. והראוני דאכן הנצי"ב במרומי שדה שם עמד בדברינו, עיי"ש, ולענ"ד גם מהא דלולב יש לחלק ולומר דבאמת לא הוסיפו חכמים לחדש תקנה על יומא קמא שבלא"ה כבר רמי עליה חיוב של תורה, אבל כאן במגילה דבלא"ה תקנו חכמים חיוב דרבנן לנשים מצינן למימר דמאותה סיבה קבעו את התקנה על כולם, אמנם נראה דלגבי מצות קידוש באמת אית ניייהו לתרי חיובי, דהרי קבעו חכמים חובת קידוש על היין ובמקום סעודה שמור טלים עליו אף לאחר קיום המצוה של תורה וא"כ נמצא דשפיר רמי עליה חיוב דאורייתא ובנוסף לזה חיוב קידוש על היין ועל הכוס, וכיון שכן שפיר מצינן למימר דאם אין מי שיקדש לגדול יקדש לו קטן ויצא בכך לפחות את החיוב דמדרבנן, ודוק, ובאמת במנח"ח מצוה ל"א עלה ונסתפק האם אפשר לקיים את הדרבנן מקמיה קיום הדאורייתא ועיי"ש, אולם הכא שאני כיון דלא מצי לקיים את הדאורייתא שפיר אמרינן דיקיים מיהא חיובא דרבנן, ועדיין כל זה צ"ע.

בעניני כתיבת מגילה

הנה מצינו במגילה מילתא חדתא דאפילו אם חסר מונח תיבות מרובות באמ"צעה, אם רובה קיימת, אינה נפסלת והטעם משום דאגרת כתיב בה ובאגרת אין חסרון תיבות פוסלה רק בתחילתה או בסופה וכמבואר בשו"ע או"ח סי' תרצ"ז, והשאלה היא האם מכאן אנו יכולים ללמוד להכשיר גם אם היו במיעוט פסולים אחרים שנכתבה בפסול או כתיבה גרועה מגרעת טפי ממה שאינה כתובה כל עיקר, והנה מבואר להדיא בדברי המחבר סי' תרצ"א דיש קפידא אף במגילה בצורת האותיות בה"א וקו"ף ולענין היקף גויל ועוד וכדעת רבינו תם שהובאה בטור שם, אלמא דאף לענין הלכות הכתיבה מדמינן להו ומשום דכתיב ספר. ומאיך מבואר להדיא בשו"ע סי' תרצ"ז דאף בנטשטשו אותיותיה נמי מתכשר ואפילו לא נשאר רישומם, ומיהו היינו דוקא במיעוט אבל ברובה ודאי דמיפסל, דהוי כמאן דליתא, עיי"ש, והנה לענין גט וכתובה מצינו בגיטין דף פ. בתוד"ה ושם עירו, דכיון דלא בעינן למכתב שם שנוולד בה אפילו שינה לאו מידי הוא, ומזכירה לה ר"ת דחזינן בכתובות לענין אם מוזכר כהונה בשטר ואינה מוסדי רק אפנה בשטר, אף שאינו כהן לא מיפסל, עיי"ש, ומיהו התם שאני, דכיון דהעדים לא מוסדי על כך ממילא אין עלה תורת עדות, אמנם לענין שם הבעל והאשה, אפילו

פרשת זכור

חיוב מן התורה

א. יש אומרים שפרשת זכור חייבים לקרות מדאורייתא (שו"ע סי' תרפ"ה סי"ז), דכתיב "זכור את אשר עשה לך עמלק", וגמירין בגמ' (מגילה דף י"ח ע"א) דהאי 'זכור' היינו באמירה מתוך ספר תורה דוקא (מ"ב סק"ד) ולכן יש להוציא ולקרות מתוך ספר תורה שיותר מוחזק בכשרות מדויק ומוגה (שענ אפרים שעו ח' אות פ"ח).

ב. אפשר לצאת חובת פרשת זכור בס"ת, בין בכתב ב"י ובין בכתב אר"י (צד"י הפוכה), ואפילו לאלו שמקפידים בדרך כלל על כתב ב"י (חזו"א א"ח סי' ט' אות ו'), מ"מ לענין פרשת זכור אינה לעיכובא.

נוגת לצאת ידי חובתו

ג. מצוות צריכות כוונה (שו"ע א"ח סי' ס"ד), ולכן צריך הקורא לכוון להוציא כל השומעים ידי חובתם, וגם השומעים צריכים לכוון לצאת מצותם (מ"ב שם סק"ד).

ד. וי"א שצריכים הציבור לכוון לשמוע, ולכוון לצאת ולהוציא גם בברכות על התורה שלפני ואחרי קריאת פרשת זכור (ט"ז סוף סק"ב, חת"ס סוף ח' עה"ש בהג' לשו"ע כאן).

ה. ראוי לכוון לפני הקריאה, שבקריאה זה מקיימים מצות 'זכירת מעשה עמלק' כדי שנעוור הנפשות וכו' ונודו העם לשונא אותו עד שלא שתכח המצוה ולא תחלש שנתנו, ואז לכוון לקיים מצות 'מחייבת עמלק' (ספר המצוות מ"ע קפ"ט).

מצאו טעות בספר תורה

ו. אם בקריאת הדי' פרשיות מצאו טעות בס"ת, צריכים להוציא ס"ת אחר ולקרות בו, ואע"פ שבדרך כלל על מפתיר לא מוציאים ס"ת אחר כשנמצא פסול בו (מ"ב סי' קמ"א סק"ג), אבל על מפתיר שהוא בא בחובת היום כמו יו"ט או ד' פרשיות, אם נמצא פסול בראשון, מוציאים ס"ת שני לקרות בו.

ז. אם באמצע השנה אחרי שקראו פרשת זכור, נמצא פסול בספר תורה שקראו בו פרשת זכור, אין צריכים לקרוא פעם שנית פרשת זכור, וסומכים על השיטות שדין זכירה שהוא דוקא מתוך ס"ת כשר, אינו מור"ת, אמנם אם זה קרה לפני פ' כי תצא, אפשר לכוון בקריאת פרשת זכור שבפרשת כי תצא לצאת ידי חובתו (ע"פ שו"ת חת"ס אהע"ז סי' ק"ט, מהר"ם שיק א"ח מצוה תר"ח) כשגם הבעל קורא מכוון להוציא.

הבנת פירוש המילות

ח. כששומעים דבר בלשון הקודש שעל ידו יוצאים י"ח חיוב, נחלקו הפוסקים אם השומע צריך להבין משמעות הדברים (מ"ב סי' סק"ה) וסתמית המחבר כשי' שצריכים להבין (שו"ע שם), ולכן ראוי לכל אדם ללמוד פירוש הענין של פרשת זכור עם המשפחה, כדי שכולם יבינו פירוש המילות.

נשים בחיוב פרשת זכור

ט. נחלקו הפוסקים אם נשים חייבות לשמוע פרשת זכור, יש שנוקטים שאין הנשים חייבות לילך לבית הכנסת לשמוע קריאת פרשת זכור (שו"ת דברי חיים ח"ב סי' י"ד ד"ה תשיבה, וס"ל כן בכל ד' פרשיות), והטעם הוא משום שאין נשים מחויבות לעשות מלחמה (החזקן מצוה תר"ג), וגם דהוי מצוות עשה שהזמן גרמא שנשים פטורות, דשבת לאו זמן הריגת זרע של עמלק (שו"ת אבני נזר א"ח סי' תק"ט), או משום דלילה לאו זמן מלחמה הוא (מרדכי ת"א סי' כ"ב).

י. ויש שחייבו גם נשים לשמוע בבית הכנסת פרשת זכור (שו"ת בנין ציון ח"ב סי' ח' בשם הגר"ג אדלר רבו של החת"ס ועוד).

יא. ולמעשה, הרבה נשים נוהגות להקפיד להגיע לביהמ"ק לשמוע פרשת זכור, ונוהגים בהרבה מקומות לקרוא במיוחד עבור הנשים בזמן שאפשר להן להגיע, ומ"מ ראוי שיהיו אז עשרה אנשים בבית הכנסת מפני שעיקרו בעשרה.

יב. ומ"מ נשים או חולים ר"ל, שקשה להם להגיע לבית הכנסת יש להם על מי לסמוך, ויקראו מתוך החומש בביתם.

משלוח מנות אצל אבל ל"ע

אבל חייב במשלוח מנות

יג. אבל, אפילו תוך שבעה חייב לשלוח מנות (שו"ע סי' תרצ"ו סי"ח) שהוא חייב בכל המצוות (מ"ב סק"ז), ומ"מ ישלח אוכל אבל לא תפנוקים של שמחה (מ"ב סק"ח), וכן ישלח רק לאיש אחד, או עכ"פ לשנים או שלשה אנשים.

לשלוח מנות לאבל

יד. לאבל עצמו, אין שולחין משלוח מנות לאבל תוך י"ב חודש לאביו ולאמו, או תוך שלשים בשאר קרובים (רמ"א שם), והטעם שהוא כעין שאילת שלום האסור לאבל כל י"ב חודש (מ"ב סק"ס), אמנם בדיעבד אם אחד שלח לאבל, מותר לאבל לקבל המנות, שכבר נשאל בשלומו בשליחת המנות ואין בקבלתו תוספת שאילת שלומו (שו"ת כהב סופר א"ח סי' קמ"א) ועוד משום שאם אבל נשאל בשלומו, מותר להשיב שלום וקבלת המנות דינו כהחזרת שלום.

טו. למשפחת האבל, מותר לשלוח מנות למשפחת האבל כשהכוונה לכל המשפחה ולא לאבל אישית, אע"פ שהקשר והסיבה ששולחים למשפחה הוא משום האבל עצמו, שהרי למעשה אינו שואל בשלום האבל עצמו.

טז. לרב שהוא אבל, מותר לשלוח מעטפה לרב כנהוג כשהוא אבל, שהרי אין זה שאילת שלום אלא כפריעת חוב ומצד הכרת הטוב, ואפשר כבר גם לצרף אליו מיני מאכלים או בקבוק יין כדי שיהיה הנתינה בדרך כבוד.

יז. לאם שהיא בימי אבלה, מותר לילדים לשלוח מנות לאב או לאם כשהם באבילות משום שזה מצד כפריעת חוב והכרת הטוב וכנ"ל (את ל"ט) ועוד שאין איסור שאילת שלום להורים.

בית הוראה

לעניני רפואה

מענה ויעוץ הלכתי רפואי

בראשות מורינו הגאב"ד

הגרש"א שטרן שליט"א

דומ"צ בכד"צ דמון הגרש"א ואורן זצוק"ל

ואב"ד מערב ב"ב

בסיועתא דשמיא, אדר תשי"פ

חמירא סכנתא מאיסורא

לאחר מושב רבני בית הוראה לעניני רפואה בראשות מורינו הגאב"ד שליט"א, כשיחוק רופאים מומחים, אודות נגף הקורונה ה"י, הגנו להביא את הוראות הנוגעים להלכה:

א. כל מי שעל פי הוראת הרופאים צריך להיות בבידוד, אין לו לצאת מביתו אף לא לדבר מצוה, בכדי שלא יהיה חיז' חב לאחרינא.

ב. הטובל משיעול שאינו פוסק (ללא ליהוד) עם חום מעל 38, יפנה מיד לבידוד רפואי מוסמך. - ובשבת אם יש בנוסף להנ"ל קוצר נשימה, יפנה מיד לטיפול רפואי. ובלא קוצר נשימה, יעשה שאלת חכם.

ג. אם התחיל להרגיש בשבת את התסמינים הנ"ל, וכן אם נודע לו בשבת שהוא נשא בנגף הנ"ל, ישחה מיד בבידוד, ויעשה שאלת חכם כיצד ואיך להודיע על כך לגורמים המתאימים.

ד. ככלל יש להימנע ככל האפשר ממגע יד בין אנשים, ולשמור על הגיינה, ורחיצת ידים עם סבון, במקומות ציבוריים שבהם רמת היסכון גבוהה.

ה. חולי אסטמה, סכרת, לב, ואלו שעברו השתלות, או מיפולי כימותרפיה, וכן אנשים מכוננים מגיל שבעים ומעלה, נמצאים ברמת סיכון גבוהה, ועליהם להגביר ביותר את אמצעי המניעה.

ו. החולה בנגף הקורונה, וכן כל אלה הנמצאים בבידוד ע"פ הוראות הרופאים, אין להם לצאת מביתם לתפילות, ואף לא לשמיעת פרשת זכור ויקרא בביתו מתוך דומשן, וכן קריאת מגילת אסתר ושאר מצוות הפורים יקיימם בביתו. (משלוח מנות ומתנות לאביונים יקיים ע"י שליחות).

ז. לשאלות הלכתיות נוספות בענין, וכן שאלות ביוד"ח הנוגעים להנ"ל, יש לפנות לבית הוראה לעניני רפואה, מל' 086161616 שלוחה 3.

ויהי"ר מלפני אבינו שבשמים שימנע מגיפה נכחלתנו וישמור את עמו ישראל מכל צרה וצוקה נגע ומחלה

בברכת התורה כל המחלה לא אשים עליך אבי"ר

בכבוד רב

מוזכרות חברי'צ

בתורות הגאב"ד שליט"א הגנו לצייץ כי בעת סכנת התפשטות חולי החלירע ר"ל (בשנת תקצ"א) הורה מרן הדת"ס זי"ע: שיאמרו השי"ץ בכל יום קודם שיומרו ישראל, אותן יחד יצונו לפני אבינו שבשמים שאומרים לאחר קריאת התורה. (אגרות ספרים כתבי הדת"ס י"ח)

ג.ב. הגדוה בשאלות נודעות נוספות יפורסמו בהמשך במידת הצורך.

רחוב רבי עקיבא 46 בני ברק 5127302 טלפון: 03-6161616 שלוחה 3 | פקס: 0722-606361

תשיית לראישו עטרת פז להרה"ג ביינוש פריעדמאן שליט"א קריית יואל - סגורא על שעמך בכור הבחון על כל ד' הלקי שו"ע אצל מרן הגאב"ד שליט"א ונתעשר בעטרה דיון דיון להורות הלכה בישראל ע"פ הוראתו והכוונתו של מרן הגאב"ד שליט"א

ברכת מולא טבא לידידנו הנכבדים הר"ר יוסף לייזער הי"ו - מ"ב זק לרגל שמחת הולדת הבת למזל"ט הר"ר משה בערקאוויטש הי"ו - פלעמבטש לרגל הולדת הבת למזל"ט

לתרומות והנצחות ניתן לפנות לשל: 058-3238947 או לדוא"ל: SHVIVIAASH@GMAIL.COM לקבלת הגיליון מידי שבוע ניתן לשלוח בקשה לדוא"ל SHVIVIAASH@GMAIL.COM

בית הוראה שערי הוראה זמני פתיחת בית הוראה בראשות הגאב"ד בין השעות 9:00-14:00 14:30-9:30 בשאר שעות היממה יושבים חברי הבר"צ מענה מלפני 24 שעות ביממה: 03-6161616 בית הוראה לעניני רפואה 03-6148000 או 03-6161616 שלוחה 3

ניתן לשלוח שאלות למרן הגאב"ד שליט"א בפקס: 0722-60-63-61 לקביעת תורים וקבלת קהל 03-6161616 שלוחה 4